

EMPRESARIS ITALIANS: DOS ESTILS DE FER NEGOCIS

Els bons i els dolents

Les inversions italianes a l'Estat espanyol són de dues menes: les especulatives dels Parretti i Fiorini, o les industrials dels de sempre (Olivetti, Fiat) amb alguna nova adquisició (Ferruzzi).

J. Fortuny/A. Canís

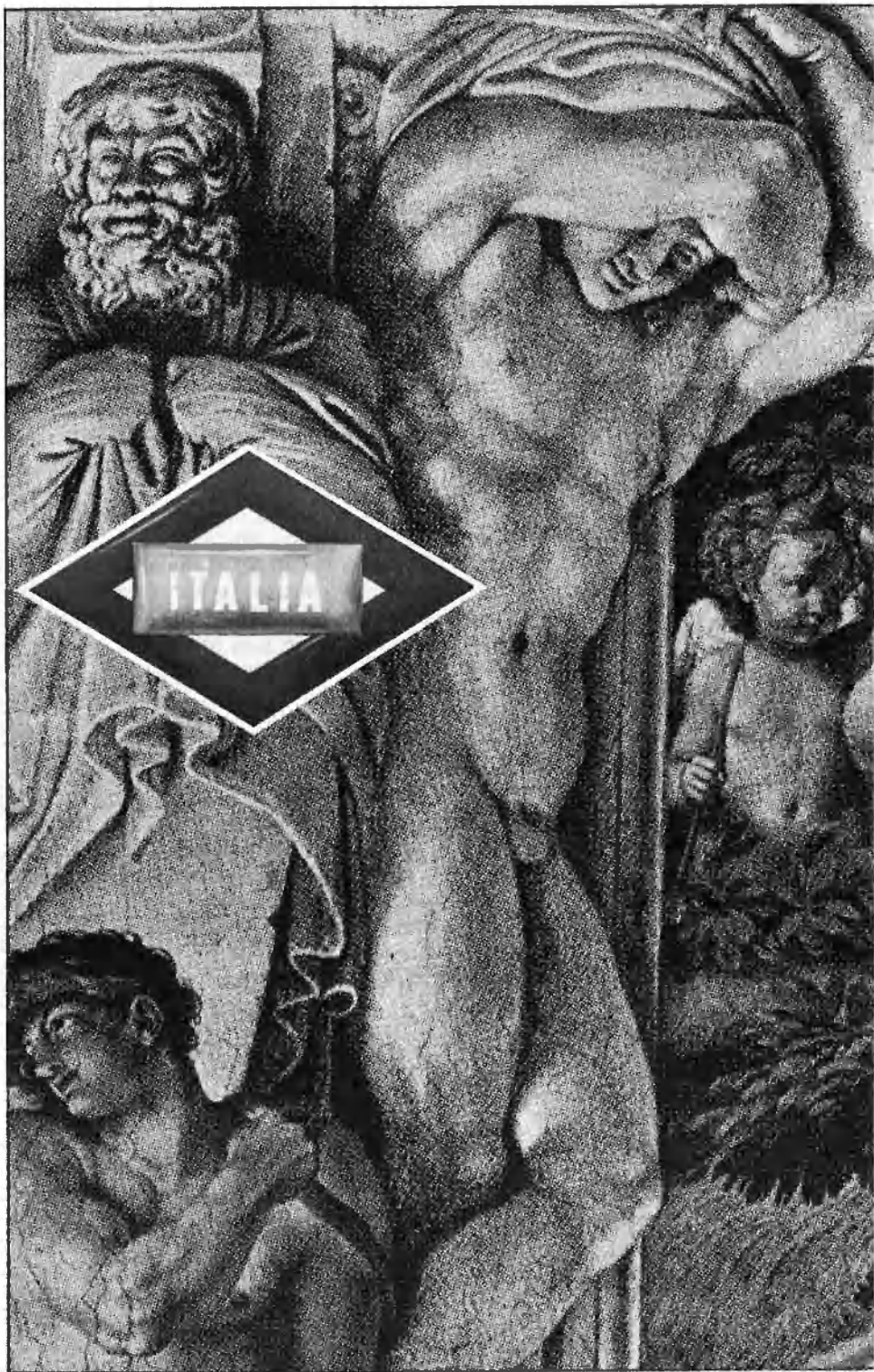
Si Banesto va poder fugir del basc Sánchez Asiain, president de Banco de Bilbao, que pretenia comprar el segon dels set grans bancs espanyols, no era per caure en mans de l'italià Giancarlo Parretti. Per això, el nou president de Banesto, Mario Conde, va prendre la setmana passada les mesures oportunes per evitar que Parretti pogués entrar per la porta falsa en el capital del banc. Una conseqüència evident de la diferència d'estil entre Parretti i el seu soci, Florio Fiorini, i els altres inversors italians que s'han instal·lat a l'Estat espanyol: Parretti i Fiorini fan por, i els altres no.

Dels dos inversors italians se n'ha parlat força els últims mesos a EL TEMPS. Amb una filosofia fonamentalment especulativa, Parretti i Fiorini s'han fet un tip d'invertir durant l'any passat en empreses financeres, immobiliàries i turístiques. La primera *bomba* va ser la compra del grup turístic Melià, d'origen mallorquí, que al cap de mig any més o menys van vendre amb molts guanys a la cadena hotelera Sol, també de Mallorca. Sense sortir de les Illes, el tàndem Parretti-Fiorini també va comprar uns terrenys de la família eivissenca Matutes a l'illa de Formentera, on projecten construir una urbanització de luxe.

El que fa més por de les operacions d'aquest grup és que són especulatives. Per això actuen amb discreció, sense anunciar els seus moviments, per no espantar els negocis. Una altra qüestió conflictiva és que les societats que dirigeixen, Interpart i Sasea, tenen la seu a Luxemburg i Suïssa respectivament, dos paradisos fiscals que fan pensar —atès que són italians— en mètodes típics del *blanqueig* de diners poc clars.

Els principals inversors

Parretti i Fiorini van *invertir* l'any passat uns 30.000 milions de pessetes en la compra d'actius a l'Estat espanyol, però aquests diners no compta-

Relacions entre Itàlia i els Països Catalans

Alberto Schepisi*

És un tòpic dir que Itàlia i l'Estat espanyol són països pròxims: no sols, òbviament, des del punt de vista geogràfic sinó també per la història i les tradicions comunes. Certament la proximitat geogràfica ha afavorit tradicions culturals comunes, l'entreteiximent de vicissituds històriques, relacions comercials i econòmiques. Però fa relativament poc temps que aquests dos països, que donen per descomptat que es coneixen, han començat realment a conèixer-se bé: sobretot, Itàlia comença a redescobrir l'estat espanyol, amb el mateix entusiasme amb què es coneix una cosa nova i agradable. I el primer punt de contacte, de coneixença d'Itàlia amb l'estat espanyol i, indubtablement, els Països Catalans, no sols per raons geogràfiques evidents, sinó també per una sèrie de motius de caràcter històric (els catalans van estar per molt de temps a la Itàlia del Sud i a Sardenya), cultural (la mentalitat dels catalans és molt semblant a la d'algunes de les nostres poblacions del Nord d'Itàlia), econòmic (la llarga presència de les indústries italianes als Països Catalans ha afavorit el naixement de múltiples iniciatives econòmiques en aquesta regió). La presència italiana ací, doncs, ha crescut enormement en els últims anys: no sols la presència física (a banda d'una col·lectivitat que hi resideix permanentment, cada any s'hi afegeixen milers de turistes temporals o semiresidents) sinó també la presència econòmica i cultural. L'entrada de l'Estat espanyol en el Mercat Comú ha afavorit sens dubte l'interès dels grups econòmics italians per la regió més europea de l'Estat espanyol (en el moment en què escric aquestes ratlles el president Pujol és a Itàlia per participar en un seminari sobre les inversions italianes als Països Catalans) mentre la vocació de Barcelona a constituir-se en punt de referència cultural del Mediterrani ha fet possible la intensificació de les relacions culturals amb Itàlia, cosa que facilita les arrels comunes de la llengua catalana i la italiana. La recent concessió del doctorat honoris causa per part de la Universitat de Barcelona al president de la República italiana, es pot interpretar també com un reconeixement del bon estat de les relacions culturals entre els Països Catalans i Itàlia. No obstant això, he de dir que, malgrat l'augment de les relacions entre Itàlia i l'Estat espanyol (sobretot entre Itàlia i els Països Catalans) en els darrers anys, hi ha encara molt d'espai a cobrir per ulteriors formes de col·laboració entre els dos països en tots els sectors, al Mediterrani, a Europa i al món. □

* Cònsol general d'Itàlia a Barcelona.

bilitzen a efectes oficials com a inversions italianes, perquè vénen d'altres països. No obstant això, Itàlia va ser el país que més diners va invertir a l'Estat espanyol el 1987: quasi 66.000 milions de pessetes. Únicament els Països Baixos van superar aquesta xifra, però perquè tant el grup kuwaitià KIO com algunes societats de Parretti i Fiorini actuen des d'Amsterdam.

A part de les inversions històriques i consolidades (Pirelli, Olivetti...), l'interès renovat dels italians per la Península Ibèrica ja va manifestar-se l'estiu del 1985, quan l'empresa pública SIV (Società Italiana del Vetro) va posar-se d'acord amb la Generalitat valenciana per instal·lar a Sagunt una fàbrica

de vidres per a automòbils. La inversió acordada va ser de 6.000 milions de pessetes, conseqüència dels ajuts oficials per a reindustrialitzar Sagunt després de la reconversió dels alts forns.

Però el colp definitiu va ser

l'any passat: Raul Gardini, president del grup Ferruzzi i principal accionista de Montedison, compra l'empresa química i farmacèutica Antibióticos per 56.666 milions de pessetes. Aquesta operació és la que ha convertit Itàlia en el principal país inversor a Espanya l'any 1987. Antibióticos, domiciliada a Madrid, era fins aleshores propietat de l'empresari Juan Abelló, soci de Mario Conde (Banesto) i del mallorquí Joan March (Banco de Progreso).

A la conquesta del mercat

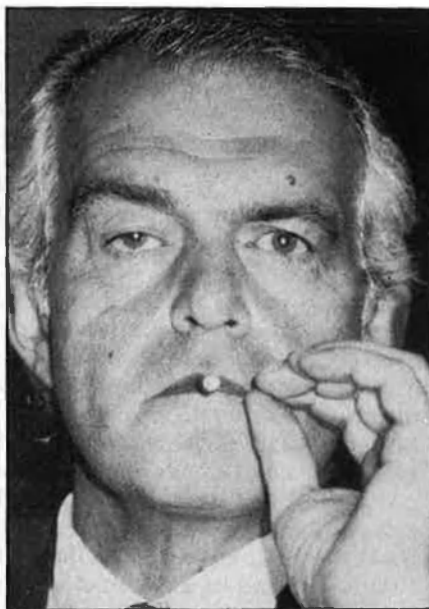
Paral·lelament a les inversions italianes, els productes procedents d'aquest país o fabricats a l'Estat espanyol amb disseny italià s'han fet amos del mercat en alguns sectors. El que mou més diners, el de l'automòbil, és el més evident: el grup Fiat (Fiat,

Carlo de Benedetti.

Lancia, Alfa Romeo) és el líder del mercat de cotxes d'importació i és el que ha experimentat un creixement de vendes més fort des que Espanya pertany a la Comunitat Europea. Les botigues amb llicència de Luciano Benetton no paren de vendre roba i gènere de punt tant dins de temporada com en època de rebaixes.

A Catalunya, Fiat no es conforma amb ser campió de vendes de cotxes o amb haver marcat la història del país quan —fa molts anys— va aconsellar el general Franco de construir la fàbrica Seat a Barcelona: l'*avvocato* Agnelli també controla ara la quarta part d'Hispano Alemana de Construcciones —instal·lada a Catalunya—, empresa que havia pertangut al grup Rumasa, i la meitat del capital de l'empresa electrònica Telettra Espanola.

¿I qui més falta? Carlo de Benedetti, és clar, que ha donat un nou impuls al grup Olivetti i hi ha posat al front l'ex-ministre d'Indústria Joan Majó amb l'objectiu de convertir l'antiga empresa de màquines d'escriure instal·lada a Barcelona —ara ja líder del

Raul Gardini.

sector de la microinformàtica— en un gran *holding* que actuarà en molts camps, però preferentment en l'electrònic i informàtic. Un altre català, Joan Llopart —antic delegat de Ban-

co de Santander a Catalunya— dirigeix el grup financer de De Benedetti a Espanya, Cofir, resultat del canvi de nom de l'empresa catalana Mobiliaria Cros després que el *comendatore* Benedetti la va comprar al grup químic del mateix nom, avui dins de l'òrbita de KIO.

Berlusconi, per Europa

D'ell es diu que és l'italià amb més poder sobre la població del país; ell, això no obstant, assegura que l'èxit li ve precisament de no intentar exercir cap mena d'influència política sobre l'audiència.

Silvio Berlusconi, als seus 49 anys té a les mans l'empresa televisiva més gran d'Europa i la quarta a nivell mundial.

Sota l'emblema del número cinc, aquest constructor milanès ha aconseguit monopolitzar l'oferta televisiva privada italiana, que s'havia caracteritzat en un primer moment per la multiplicat d'iniciatives, i a partir d'aquí ha emprès la conquesta del mercat europeu.

Catalunya i les multinacionals italianes

Francesc Granell,*

Quan Escipió va desembarcar a Empúries l'any 218 abans de Crist —per tallar la ruta de proveïment d'Aníbal, llançat sobre Roma— poc podia imaginar que estava posant la primera pedra del que seria el començament de la romanització de les nostres terres i, amb ella, la incorporació a un dels grans corrents de la història universal.

Això ens ho diuen els manuals escolars, però, el que no ens diuen tan clarament és el que ha fet Itàlia en els últims anys per l'economia de Catalunya. Això és el que jo tractaré de dir ací.

I això que ha fet Itàlia lliga, sobretot, amb la presència a Catalunya d'algunes poques empreses multinacionals que han fet donar salts qualitativament importants a l'economia catalana. L'exemple primer més clar i evident és la SEAT. La SEAT va ser creada per la FIAT, l'INI i un grup de bancs, i és ara —en mans de Volkswagen— la primera empresa exportadora espanyola.

Però la importància de SEAT no és la que ara li donin els plans de la VW —que tots esperem que siguin el més expansius possibles— sinó el que va representar en els anys cinquanta i seixanta per a la renovació industrial catalana i per a la democratització a través de la lluita sindical dels seus obrers.

A Barcelona havia existit ja, certament, una indústria de l'automòbil abans de la guerra civil —¿cal recordar els èxits de la Hispano-Suïssa?— però el consumisme espanyol, l'era del cotxe i la creació d'una part molt important de la metal·lúrgica catalana s'han de lligar al Seat 600,

que va començar a ser venut el 22 de juny de 1957 amb un èxit i un significat avui irrepetibles.

El segon exemple representatiu de la importància d'una multinacional italiana sobre l'economia catalana és el de l'Olivetti. Aquesta empresa d'Ivrea va convertir la seva filial barcelonina en la primera exportadora industrial catalana dels anys seixanta, quan fer petites màquines d'escriure manuals a casa nostra era molt rendible pels baixos salaris que es pagaven ací.

La transformació de l'Olivetti de Barcelona en una empresa d'informàtica i de tecnologia avançada —quan els nostres salaris han deixat de ser competitiu respecte als de Mèxic o Singapur, on el grup multinacional fabrica ara les seves màquines manuals— que col·labora en la promoció del Parc Tecnològic del Vallès, que ajuda els propòsits d'atracció d'empreses estrangeres i creació d'empreses noves que el president Pujol i l'alcalde Maragall expliquen en l'estranger i que contribueix a fer donar el salt cap a nous sectors industrials dinàmics és, en aquest sentit, exemple de llibre.

Dit això, podríem també parlar d'altres moltes multinacionals italianes que operen a Catalunya o de la Cambra de Comerç italiana i de la seva faena ben feta, o de la primera oficina de l'Institut Italià pel Comerç Exterior per Espanya oberta a Barcelona o de l'Institut Italià de Cultura, o inclús dels milers de turistes italians que ens visiten d'ençà els campionats mundials de futbol de 1982, o del contagi italià de la moda. □

* Catedràtic d'organització econòmica internacional de la Universitat de Barcelona.

Sua emittenza, com és conegut a Itàlia, va començar la seva carrera empresarial en el camp de la construcció immobiliària. El seu orgull continua sent la urbanització Milano 2 on actualment viuen unes 10.000 persones. Aquesta ciutat, planejada fins en els més petits detalls, va ser concebuda eliminant dels seus carrers la presència d'automòbils. La superfície de la ciutat és reservada als vianants, mentre que els vehicles circulen subterràniament.

No és fins 1980 que Berlusconi empenen la batalla per convertir-se en el gran magnat de la televisió privada que és avui. Aquell any converteix l'emissora de televisió Tele-Milano, que tenia només un abast limitat a la regió de la Llombardia, en Canale 5, una emissora d'abast italià. Els bons resul-

tats de la iniciativa el portarien el 1983 a comprar als editors Rosconi i Mondadori les cadenes Italia 1 i Rete 4, respectivament, després que aquestes fracassessin en el negoci televisiu.

El *dottore* Berlusconi ha emprès també les passes necessàries per allargar el seu radi d'acció al mercat europeu, i especialment el mediterrani. El febrer de 1986 començava a emetre, des d'antenes situades al damunt de la Torre Eiffel de París, un dels tres canals privats existents actualment a França: «La cinq». Primer, amb l'empresari Jérôme Seydoux com a soci, i posteriorment amb el propietari de *Le Figaro*, Hersant, Berlusconi ha traslladat amb «La cinq» el seu model de televisió al mercat francès. De moment, però, no sembla que l'experiència hagi estat tan positiva com s'esperava i es parla que la cadena hauria perdut fins ara més de 15.000 milions de pessetes.

Tot i això, Berlusconi no es dona encara per vençut i prepara ja el llançament d'una cadena per satèl·lit d'àmbit europeu i l'entrada al mercat espanyol quan es posin en funcionament els tres canals privats previstos pel govern central.

Agnelli, l'aristòcrata

Fiat s'ha convertit l'últim any, de la

mà de Giovanni Agnelli, en la primera indústria automobilística europea, passant al davant de l'alemanya Volkswagen. Agnelli ha sabut treure aquesta companyia, de la qual és el principal accionista, de la crisi amb què es va enfrontar durant la dècada dels setanta.

Aquesta empresa va ser fundada a començaments de segle per l'avi i s'ha mantingut sempre sota el control de la família. Tot i això, Giovanni Agnelli, que porta camí de complir setanta anys, no ha estat sinó molt tardanament al peu del canó de la indústria. Dels vint-i-cinc anys d'edat fins als quaranta-cinc, Agnelli es va dedicar a viatjar i compartir experiències amb els grans de la política i els diners de tot el món.

D'esquerra a dreta: Agnelli, Berlusconi i Benetton.

Agnelli, mentrestant, deixa la companyia a la direcció de persones de confiança. Quan, el 1966, finalment es fa càrrec dels negocis familiars, la conjuntura i possiblement la inexperiència a l'hora d'actuar fan que fracassi. En aquell moment se l'acusa d'haver estat massa feble davant dels sindicats.

El 1980 la situació és límit per a l'empresa italiana; durant cinc setmanes Fiat queda paralitzada per una vaga, les Brigades Roges han ferit 27 directius de l'empresa i n'han mort quatre i l'empresa acumula dèficits sobre dèficits. Però és el mateix 1980 quan es produeix el punt d'inflexió: 40.000 treballadors de Fiat acabaven amb la vaga manifestant-se per Torí demanant tornar a la feina. La lluita per les reivindicacions sindicals donava pas a la por de perdre el lloc de treball, el signe de l'esperit conservador dels vuitanta.

L'*avvocato* Agnelli, capitalista de tercera generació, té actualment un vast imperi que va des de la fabricació d'automòbils i tractors fins a la presència en el món editorial o futbolístic de la mà de la Juventus.

Benedetti: l'ambició

Si Agnelli va tenir la sort de néixer a casa d'una de les empreses més importants d'Itàlia, la sort de Carlo Benedetti va ser compartir amb els Agnelli una part d'aquesta casa durant la

infantesa: un apartament d'uns tres-cents metres quadrats a casa dels Agnelli a Torí que va llogar el pare de Carlo Benedetti.

Tot i això, la història dels Benedetti va ser molt diferent a la dels Agnelli. El pare de Carlo construeix una fàbrica de tubs metàl·lics en tornar de Suïssa, on la família s'havia refugiat fugint de l'ocupació alemanya. De Benedetti passa el 1957 a ocupar-se dels negocis familiars.

És precisament el 1976 quan De Benedetti inicia el meteòric ascens en el sector industrial amb la compra de CIR (Concerie Italiane Reunite) que converteix en Compagnie Industriale Reunite. A través de CIR, De Benedetti es fa amb el control de la companyia de màquines d'escriure Olivetti, que estava passant en aquells moments per una fase de crisi. De la mà de De Benedetti, Olivetti ha passat de ser una empresa amb problemes a convertir-se en el líder europeu de la microinformàtica. El 1984 De Benedetti arriba a un acord amb l'empresa nord-americana ATT. Olivetti tindrà l'exclusiva en la distribució dels productes d'ATT a Europa, i l'empresa nord-americana farà el mateix amb Olivetti al seu país.

Del 84 ençà el grup liderat per De Benedetti ha fet també un salt quantitatiu. Avui, a través de Cofide, el *hol-*

ding central del grup, De Benedetti controla d'una banda un grup en el camp de les finances i les assegurances i de l'altra, el grup industrial CIR, a través del qual té a les mans les diverses indústries participades.

Entre aquestes hi ha grans holdings d'implantació estatal: Cofir, a Espanya, i Cerus, a França, a través del qual el magnat italià ha aconseguit el control majoritari de la Société Générale de Belgique. □

NARRATIVA ITALIANA CONTEMPORÀNIA

«Ma s'è veramente desta?»

Els nous narradors italians busquen, cadascú pel seu compte, sortides a l'esgotament d'una manera de fer literatura. I, tot i que la propaganda i la gasetilla ens diuen que en el camp de la literatura Itàlia es desperta, caldria preguntar-se si és realment així.

Jordi Cornudella

Fa poca cosa més d'un any, en aquesta mateixa revista (EL TEMPS, núm. 136), Oriol Castany publicava una breu reflexió sobre la nova narrativa que començava a arribar d'Itàlia. L'article duia per títol un vers de l'himne de la república: «Itàlia s'è desta», i constatava com la literatura no s'havia quedat enrere en el tren del *risorgimento* que ha omplert Europa de productes «made in Italy». Però, després de passar revista a uns quants dels noms més significatius d'aquesta fornada de narradors, advertia: «caldrà parlar i discutir sobre la validesa d'aquests nous escriptors... Caldrà esperar que la crítica italiana es desperti del seu malson per veure quins camins pren aquest debat».

No sé si els crítics italians, en lloc de dedicar-se a la feina, continuen tancats a casa esperant que se'ls encengui el llum que els permeti de fer-se tan milionaris com Umberto Eco (el primer ambaixador, amb *El nom de la rosa*, de la narrativa més recent del seu país), però des d'aquí ja tenim més elements que aleshores per esbossar una valoració. Perquè, si fa un any només s'havien traduït al català la primera novel·la de Pazzi (*Buscant l'Emperador*) i un recull de contes de Tabucchi (*Petits equívocs sense importància*), ara s'han afegit a la llista quatre novel·les més: *El fil de l'horitzó*, de Tabucchi, *Atlas occidental*, de Daniele Del Giudice, i *Ocells de gàbia* i *Yucatan*, d'Andrea De Carlo. La primera constatació que s'imposa és, doncs, que l'etiqueta funciona: els editors catalans (almenys cinc) compren narrativa contemporània «made in Italy». Si el públic acull més o menys favorablement les propostes d'aquests editors, ja són figures d'un altre paner; tot el que podem saber, de moment, és que la crítica els ha fet prou cas.

Roberto Pazzi.

Ara bé, en la importació d'aquests autors hi ha, en realitat, més d'una anomalia. Val la pena que parlem, si més no, de dues. La primera no costa gens detectar-la, perquè és una característica evident del mercat català: el fet que està fortament condicionat pel mercat espanyol. Aquesta és la raó, sens dubte, que només de Pazzi s'hagi traduït la primera obra (perquè van aparèixer alhora les versions catalana i castellana), mentre que en els casos de Del Giudice i De Carlo s'ha començat per la segona. Per Tabucchi, la cosa no és greu: a banda que és el més prolífic de tots quatre, és també el menys desigual en la seva producció. L'aposta per Del Giudice i per De Carlo, però, podria girar-se en contra dels editors, apressats per l'avantatge de les traduccions castellanques: si *Lo stadio di Wimbledon* (Del Giudice) podia engrisar a llegir *Atlas occidental*, a qui hagi llegit la segona novel·la, potser li costarà bastant de creure's que la primera és tan notable com realment és.

El mateix, i encara amb més èmfasi en la pèrdua d'atractiu de les obres successives (i potser també amb menys èmfasi en la qualificació de la primera), es pot dir de *Treno di panna* (De Carlo) en relació a *Ocells de gàbia* i *Yucatan* (i a *Macno*). El cas de Pazzi és, en això, semblant: *Buscant l'Emperador* és una novel·la molt més convincent que les dues posteriors, *La principessa e il drago* i *La malattia del tempo*, però en canvi la primera és justament la que qualsevol lector pot adquirir en català.

La segona anomalia que s'ha produït en la importació d'aquests autors és el reduccionisme amb què els ha tractat algun crític, donant-ne una falsa imatge. Fixem-nos en els quatre autors que han estat traduïts: Antonio Tabucchi va néixer el 1943, Roberto Pazzi el 1946, Daniele Del Giudice el 1949 i Andrea de Carlo el 1952. Tots ells, per tant, pertanyen (com Busi, com Tondelli i *tutt'e quanti*) a la primera generació de nascuts després de la Segona Guerra Mundial, és a dir, al que correspon, aquí, a la generació li-

Aldo Busi.

terària dels setanta. Fallides les temptatives d'avantguarda dels anys seixanta (i és curiós que sigui justament un teòric del «gruppo 63», Umberto Eco, qui els hagi obert ara les portes a l'estranger), el precedent immediat, per aquests nous escriptors, no podia ser sinó la gran tradició del *realismo* que ha imperat a Itàlia, amb tants prefixos i epítets com convingui, almenys des dels anys trenta (de Vittorini i Pavese fins a Piero Chiara, passant per Bas-